

ישיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת חיי שרה תשע"ה
לא לעשות מהעיקר טפל ומהטפל עיקר

דיו של הסופר. בכל אות בתורה רמוזים תלי תלים של הלכות, ועולמות רוחניים לאין מספר תלויים בה. וא"כ, כשנחסרה אות משמו של עפרון, הפסיד עפרון עולמות שלמים שהיו יכולים להיות תלויים בו, ועתה הם אינם תלויים בו.

ולא רק אות משמו הפסיד עפרון, אלא פרשה שלמה הפסיד! אם היה עושה חסד עם אברהם ושרה - פרשה שלמה בתורה היתה כתובה לזכותו של עפרון, לספר על צדקותו ונדיבותו לבו, שזכה לגמול חסד עם אברהם אבינו ושרה אמנו. אבל עפרון מעדיף כסף על פני עשיית חסד עם אברהם ושרה, ולכן במקום פרשה שלמה לזכותו, כתובה בתורה פרשה שלמה בגנותו, שאמר הרבה ואפילו מעט לא עשה (רש"י שם). "איש רע עין... חסר יבאנו". יש לו פרשה של קמצן ושל רע עין.

סדר העדיפויות של לבן הארמי

בהמשך הפרשה אנו פוגשים "צדיק" נוסף. גם הוא היה יכול לזכות לפרשה שלמה שמדברת בשבחו, אבל בגלל תאות הממון שלו - הוא זוכה להיפך הגמור. "זוכה" לפרשה שלמה המדברת בגנותו.

כשלבן שומע על אליעזר עבד אברהם שהגיע לארם נהרים ומחפש מקום לינה - "ויִרְצֵן לְבָן אֶל הָאִישׁ הַחֹרֵץ אֶל הָעֵינַן... וַיֹּאמֶר: בּוֹא בְרוּךְ ה'! לְמַה תַּעֲמִד בַּחוּץ, וְאֲנֹכִי פְּנִיתִי הַבַּיִת וּמְקוֹם לְגַמְלִים" (בראשית כד, כט-לא). לכאורה - צדיק כמו אברהם אבינו. אברהם רץ לקראת אורחים (שם יח, כ), וגם הצדיק הזה רץ לקראת אורחים. רק שמע שליד המעיין עומד אדם המחפש מקום להתאכסן בו, ומיד הוא רץ להזמין אותו לביתו.

אבל האמת היא, שלא רצון לקיים מצוות הכנסת אורחים הוא שגרם ללבן לרוץ אל אליעזר. הסיבה האמיתית לריצתו של לבן היא אחרת לגמרי. "ויִהִי פְּרָאָת אֶת הַנְּזִים וְאֶת הַצְּמִידִים עַל יְדֵי אַחָתוֹ, וּכְשָׁמְעוּ אֶת דְּבָרֵי רַבְקָה אַחָתוֹ לְאִמֶּר פֶּה דְבַר אֱלִי הָאִישׁ - וַיָּבֵא אֶל הָאִישׁ" (שם כד, ל). "למה רץ ועל מה רץ? - ויהי כראות את הנזם". אמר: עשיר הוא זה, ונתן עיניו בממונו" (רש"י שם, כט). אם לא היה רואה את הנזם ואת הצמידים שנתן אליעזר לרבקה, לא היה לבן רץ לקראת האורח. איש אחד מחפש מקום ללון? שיישן בשדה, על יד הבאר. אבל אם יש לו נזמים וצמידים, זה כבר ענין אחר. איש כזה צריך להכניס

רע עינו של עפרון, ותוצאותיו

הפסוק אומר: "וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֵפְרוֹן, וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֵפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת" (בראשית כג, טז). מה פירוש "נִיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֵפְרוֹן, נִיִּשְׁקַל ל..."? הרי עפרון כלל לא רצה כסף! "אַרְצָן אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל כֶּסֶף בֵּין שְׁנֵי אוֹהֲבִים כְּמוֹנוֹ - מָה הִיא חֲשׂוּבָה, לְכֻלּוֹם! אֲלֵא הִנֵּחַ אֶת הַמְכָר, וְאֵת מִתְן קְבוּרָה" (רש"י שם, טז). הוא ויתר על הכסף! אלא שאברהם שומע לא רק עם האוזניים, הוא שומע גם עם השכל. אם עפרון נוקב בסכום מוגדר, "אַרְצָן אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינֶךָ מָה הוּא", אז "די לחכימא ברמיזא" (רשב"ם שם, טז). אברהם מבין שזה הסכום שעפרון רוצה לקבל עבור השדה. לכן, "נִיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֵפְרוֹן - לְרַצוֹן הָאֱמִיתִי שֶׁל עֵפְרוֹן - וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֵפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת".

וכשעפרון כבר "מתגמש" ו"מסכים" לקבל כסף, אז זה עד הסוף! "נטל ממנו שקלים גדולים שהן קנטריין, שנאמר: 'עֵבֶר לַסֶּחַר', שמתקבלים בשקל בכל מקום, ויש מקום ששקליהן גדולים, שהן קנטריין" (רש"י שם). ערכם של הקנטריין הוא פי מאה (!) ממטבע רגילה של שקל, בזמן התורה (עי' בכורות נ, א). והנה, מצד הדין, כשאומרים מחיר, מתכוונים למטבע המקובלת באותו מקום שבו התבצעה העסקה, ואם עומדים בחברון, אז הכונה היא למטבעות של חברון, לא של מקום אחר. אבל זהו עפרון. כשהוא כבר לוקח, הוא לוקח בהידור. "שקלים גדולים, שמתקבלים בכל מקום".

עפרון מדבר על "לתת" לאברהם, אבל באמת הוא רוצה כסף. חז"ל אמרו על עפרון: "נִבְהָל לְהוֹן אִישׁ רַע עֵינַן, וְלֹא יָדַע כִּי חָסֵר יְבִאָנוּ" (משלי כה, כב). "נִבְהָל לְהוֹן אִישׁ רַע עֵינַן - זה עפרון, שהכניס עין רעה בממונו של צדיק; וְלֹא יָדַע כִּי חָסֵר יְבִאָנוּ - שחֲסָרְתוֹ הַתּוֹרָה וְאִי" (בי"ר נח, ט), שבכל הפרשה נכתב 'עפרון' מלא, ובסופה נכתב חסר - 'עפרן' (בראשית כג, טז). ונציין בעל הטורים (שם) עוד, שרע עין בגימטריא ארבע מאות, וכן 'עפרן' בגימטריא ארבע מאות. שבגלל ארבע מאות שקל כסף שנטל 'רע עין' זה מאברהם, חסרתו התורה וא"ו ונקרא 'עפרן'.

וקשה: איזה מין עונש הוא זה לעפרון, שחֲסָרְתוֹ הַתּוֹרָה וְאִי"ו? וכי אכפת לו איך יכתב שמו בתורה? התשובה היא, שאות נוספת בתורה איננה סתם עוד טיפת

הבייתה.
לרדוף אחרי יעקב - העבודה זרה היא תירוץ טוב. אבל בשביל כסף - כסף קודם לכל.

אז לבן, במקום לקבל פרשה בתורה לזכותו, איך הוא מכניס אורחים וגומל חסד לאברהם ליצחק ולרבקה, במקום זה הוא זוכה לפרשה בגנותו בתורה, בגלל הכסף. כסף הוא דבר טוב כשהוא אמצעי לעבודת ה'. אבל כשעושים אותו מטרה לעצמו - זה דבר גרוע מאד. עפרון ולבן עושים מהכסף מטרה לעצמה.

"נבהל להון" - "נחלה מבוהלת"

ביטוי דומה לזה שאמרו חז"ל על עפרון - "נבְּהַלְהוֹן" (כנזכר לעיל) - בגלל נטיתו המוגזמת לממון, מצאנו שאמרו חז"ל גם במקום אחר. על נחלתם של בני גד ובני ראובן בעבר הירדן גם אמרו חז"ל: "נַחֲלָה מְבֹהֶלֶת בְּרֵאשֵׁינָה, וְאַחֲרֵיהָ לֹא תִבְרָךְ" (משלי כ, כא; במדבר כב, ט). למה אמרו כך?

מספרת התורה: "וּמִקֵּנָה רַב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וְלְבְנֵי גָד עֲצוּם מְאֹד" (במדבר לב, א), ולכן הם מבקשים ממשה רבינו להתנחל בעבר הירדן, שהיא ארץ מקנה, ולא להכנס לארץ ישראל. שואל אותם משה: "הֲאֵחֵיכֶם יָבֹאוּ לְמִלְחָמָה, וְאַתֶּם תִּשְׁבּוּ פֹה"? (שם, ו) עונים בני גד ובני ראובן ואומרים: "גִּדְרֹת צֶאֱן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֹה וְעָרִים לְטַפְּנוּ, וְאַנְחֵנוּ נַחֲלֵץ חֲשִׁים לְפָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, עַד אֲשֶׁר אִם הִבִּיאֲנֵם אֶל מִקְוֵמָם" (שם, טז-יז). כלומר, לא נשתמט ממלחמת כיבוש הארץ, אך בסופו של דבר אנו רוצים לשבת בעבר הירדן, ולא בארץ ישראל. משה רבינו מקבל את התשובה הזאת, ובכל זאת, הוא מוכיח את בני גד ובני ראובן על נקודה מסויימת בתשובתם. הם אומרים: "גִּדְרֹת צֶאֱן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֹה וְעָרִים לְטַפְּנוּ" - הקדימו את הצאן לטף, ובכך "עשו את העיקר טפל ואת הטפל עיקר" (במדבר כב, ט).¹ אומר להם משה: "בְּנֵי לָכֶם (תחילה) עָרִים לְטַפְּכֶם (שהם העיקר, ורק אחר כך בְּנֵי גָם) גִּדְרֹת לְצִנְאָכֶם" (במדבר לב, כד). הילדים חשובים יותר מן הצאן, ו להם עליכם לדאוג תחילה. אמנם הצאן הוא סיבת הבקשה של בני גד ובני ראובן לשבת בעבר הירדן, וגם עצם הדאגה לצאן ודאי לא נבעה משיקול כספי גס, שיוכלו לגדל כמה שיותר צאן כדי להרבות את ממונם, שהרי דור דעה היו, וחפצם לשבת בעבר הירדן נבע בודאי משיקולים רוחניים, כפי שהסביר באריכות מו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"ב עמ' 255-7), כגון לגדל בהמות שְׁמֵנוֹת לקרבנות, ולספקן לאחיהם שבעבר הירדן המערבי, שהרי לעבודת המקדש יש צורך בבהמות רבות - לתמידים ולמוספים, ועוד הרבה יותר מזה לעולות ראייה ולשלמי חגיגה לכל ישראל, וכן לנדרים ונדבות - ממילא רוצים בני ראובן ובני גד להיות סְפָקֵי הבהמות לעבודת המקדש. אבל כמה שתהיה מצוה זו חשובה, הילדים חשובים יותר! לחנך ילדים לעבודת

במקום שתהיה ללבן פרשה בתורה, איך הוא גומל חסד לקרובים שלו - ואברהם הרי היה קרובו - הוא "זוכה" לפרשה שמדברת בגנותו, על תאות הממון שלו. כי כסף וזהב מענינים את לבן יותר מהכל, ולכן - זה מה שנכתב עליו בתורה.

אחרי שנים רבות, כשיעקב מגיע לארם, שוב רץ לבן לקראת האורח. "וַיְהִי כְשֶׁמַּע לְבָן אֶת שְׁמַע יַעֲקֹב בֶּן אֶחָתוֹ - וַיִּרְצֵ לְקָרְאֵתוֹ, וַיִּחַבֵּק לּוֹ וַיִּנְשֹׁק לּוֹ וַיְבִיאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ" (שם כט, יג). מה מטרת הריצה הפעם? אולי הפעם הוא כבר רץ לשם מצוה? אומרים חז"ל: "וַיִּרְצֵ לְקָרְאֵתוֹ - כסבור ממון הוא טעון. וַיִּחַבֵּק לּוֹ - שמא זהובים הביא, ויהינם בחיקו. וַיִּנְשֹׁק לּוֹ - שמא מרגליות הביא והם בפיו" (רש"י שם). אחרי כל השנים שעברו מאז ביקורו של אליעזר, (כמעט מאה שנה), לבן נשאר לבן. כשהוא רץ, זה רק בגלל שנדמה שיש כאן כסף. אחרת - לא היה רץ.

מה יותר חשוב ללבן - עבודה זרה או כסף?

והנה, עם כל מה שיש לומר בגנותו של לבן הארמי - מרמה את יעקב בנישואיו לבנותיו, מרמה בעניני ממונות, חשוד על שפיקות דמים (רצה להרוג גם את אליעזר וגם את יעקב ובניו), ועובד עבודה זרה (עי' רש"י שם לא, יט) - בכל זאת, יש לכאורה גם נקודה חיובית אצל לבן. יש ללבן יחס של כבוד לאלקות. כשנדמה לו שיעקב גנב את התרפים, הוא רודף אחריו וזועק: "לָמָּה גִּנַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי" (שם, ל) אמנם עבודה זרה היא עבירה חמורה מאד, מן העבירות שצריך ליהרג ולא לעבור עליהן, אך בכל זאת יש גם צד חיובי בכך שאדם מכבד אלהות, ואפילו היא פסולה ואסורה. כי ניתן לראות מכך, שישנה בְּאָדָם זה הערכה ונטייה לרוחניות, וצעדיו אינם מונחים מְשֻׁקְלִים גשמיים בלבד.

ואולם התורה מגלה לנו שגם מידה זו לא היתה ללבן. לבן עצמו סותר אותה. כשלבן מזמין את אליעזר לביתו (לאחר שנוכח לראות שיש ברשותו נזמים וטבעות יקרים), אומר לבן לאליעזר: "לָמָּה תַעֲמֹד בַּחוּץ וְאַנְכִי פְּנִיתִי הַבַּיִת וּמְקוֹם לְגַמְלִים" (שם כד, לא). ממה? - מעבודה זרה (רש"י שם). אין תרפים אצלי בבית. הבית שלי הוא "גלאט כשר" ואתה יכול להתארח בו. מה קורה כאן? כיצד סילק לבן מביתו את התרפים החשובים לו כל כך, שְׁפָה טרח אחר כך לחפש אותם ולהשיבם אליו? התשובה היא, שבראש סולם הערכים של לבן לא עומדת האמונה (ולו אמונת ההבל שלו), אלא הכסף! כסף חשוב בעיני לבן יותר מן התרפים. ולכן, כאשר אמונתו מתנגשת עם הערך של "כסף" - הכסף קודם לה, והוא מוכן אז לזרוק את אלהיו מן הבית כדי להכניס אליו אדם עשיר. ברגע שיש נזמים וטבעות - אין אלהים. זורקים אותם החוצה... בשביל

היא חשובה, ארץ משכן ה', אבל היא רק אמצעי. התכלית היותר גדולה היא התורה, קיום תורה ומצוות. אם אנשים חושבים שאפשר לוותר על קיום תורה ומצוות כדי לזכות בא"י, זו טעות חמורה. לא יצא מזה כלום. כי ארץ ישראל לא ניתנה לנו סתם. ארץ ישראל ניתנה לנו כמקום לקיום תורה ומצוות. ממילא, מי שרוצה אותה בשביל ללמוד תורה ובשביל לקיים מצוות - זה טוב; אך מי שרוצה אותה רק בשביל ערך עצמי - זה לא טוב. זה כאילו הוא עושה לעצמו ערך עצמי, ולא מה שה' ציוה. מותר לחלל שבת בשביל פיקוח נפש של יהודים, מותר לחלל שבת בשביל כיבוש ארץ ישראל, אבל לומר שא"י טפלה לשבת, שיותר חשוב שישבו בא"י משישמו שבת - זה נקרא ח"ו לעשות מהטפל עיקר. העיקר של ארץ ישראל הוא שיוכלו לקיים מצוות ולשמור שבת, וכן כל שאר המצוות. לא לעשות מא"י עיקר על חשבון התורה והמצוות.

מי שרוצה לתמוך במחללי שבת בשביל שיצביעו בכנסת או בכל מקום אחר בעד ארץ ישראל - זו טעות חמורה. צריך להעדיף את שומרי השבת על כל דבר אחר, לדאוג קודם כל לשומרי השבת ושומרי התורה. אלה ששומרים שבת, שלומדים תורה, שמקיימים מצוות, אלה שומרי ארץ ישראל האמיתיים, שהרי על מנת כן ניתנה לנו הארץ, שנשמור בה את מצוות התורה. "וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גֹּוִים וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירְשׁוּ, בְּעֵבֹר יִשְׁמְרוּ חֻקֵּי וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ". בלי המטרה - אין טעם לאמצעי. התחברות אמיתית צריכה להיות רק עם שומרי השבת ולומדי התורה, לא עם אלה הכופרים בתורה ובשבת. חוץ מזה שאי אפשר לסמוך עליהם שהם שומרים על ארץ ישראל באמת. כשנוח להם, הם עלולים לאבד את ארץ ישראל, כמו שרואים בהסכמים השונים שעושים עם הערבים...

אנו אומרים בברכת ההבדלה: "המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה". כי מי שלא מבדיל בין יום השביעי לששת ימי המעשה, ולא מבדיל בין קודש לחול, הסוף הוא שלא מבדיל גם בין ישראל לעמים. לא רואה את ההבדל בין ישראל לגוים. מוכנים לגייר כאן כל מיני אנשים שהם לא גרים, כדי לקרוא להם יהודים ע"י שינוי השם. כאילו שינוי השם קונה, כמו בגניבה (ב"ק סה, ב), והופך גוי ליהודי. גיור שאינו גיור הוא מסוכן מאד. בר כוכבא נכשל בזה, חשב שהכותים יעזרו לו נגד הרומאים, והסוף היה שהכותים בגדו בו (יר' תענית פ"ד ה"ה). אין טעם לנסות להביא אנשים שלא מאמינים בתורה לתוך עם ישראל. זה חמור מאד. אומרים שיש קולות בגיור, אבל באמת הקולות הללו הן חומרות נוראות. חורבנות נוראים יכולים להגרם מקולות בענייני גיור. בסוף אפילו את ההבדל בין אור לחושך לא רואים. באים דברים גרועים מאד, עושים ויתורים לגויים, וזה רק מביא אינטיפדות

ה', יותר חשוב מלגדל צאן לקרבנות. אומר להם אפוא משה רבינו: אין להקדים את הצאן לפני הילדים. "בְּנוּ לָכֶם עָרִים לְטַפְכֶם וּגְדֹרֹת לְצִנְאָכֶם". בסדר הזה, ולא להפך². ואכן, הם מקבלים את ההערה ואומרים: "טַפְּנוּ נַשְׁינוּ מִקִּנְנוּ וְכָל בְּהֵמָתָנוּ יִהְיוּ שִׁם בְּעָרֵי הַגְּלֵעָד, וְעִבְדֵיךָ יַעֲבֹרוּ כָּל חֲלוּץ צֶבֶא לְפָנֵי ה' לְמַלְחָמָה פְּאֶשֶׁר אֲדַנִּי דְבָר" (במדבר לב, כו-ז). שינו את הסדר, והקדימו את הטף והנשים לפני המקנה.

ובכל זאת, חז"ל אמרו על נחלת בני גד ובני ראובן: "נְחֻלָּה מְבֹהֶלֶת פְּרָאשָׁנָה, וְאַחֲרֵיהָ לֹא תִבְרָךְ" (משלי כ, כא; במד"ר כב, ט). בגלל שנחלתם של בני גד וראובן היא נחלה מבוהלת, בלי שיקול דעת מספיק, שבקשו להקים תחילה גדרות בשביל הצאן ורק אח"כ ערים בשביל הילדים, וכן עצם הענין שהעדיפו לשבת בעבר הירדן מאשר בארץ ישראל המקודשת יותר והקרובה יותר למרכזי התורה - מפני כך, "אַחֲרֵיהָ לֹא תִבְרָךְ". נכון שיש להם חשבונות של מצוה (כפי שהזכרנו לעיל), ויש עוד שיקול שמשה רבינו מגלה אותו בפרשת 'וזאת הברכה' בברכתו לשבט גד - "וַיִּרְא רְאִישֵׁי לֹו (ראה גד ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג, שהיא ראשית כיבוש הארץ), כִּי שָׁם חֲלָקְתָּ מִחֻקֵּי סִפּוֹן (כי ידע ששם תהיה חלקת השדה שבה יקבר המחוקק, הוא משה)" (דברים לג, כא ורש"י שם), אבל בסופו של חשבון - כל זה אינו שיקול כנגד ישיבת ארץ ישראל. ישיבת ארץ ישראל עדיפה, וכן שימוש תלמידי חכמים עדיף על כל החשבונות האחרים³, ולכן "אַחֲרֵיהָ לֹא תִבְרָךְ". הסוף הוא, שבני גד ובני ראובן מאבדים את נחלתם ויוצאים לגלות בימי יהוא (מל"ב י, לב-ג), לפני כל השבטים האחרים שגלו בשנים מאוחרות יותר. למה? מפני שאכן קרה מה ששמש חשש מפניו: בגלל המרחק ממרכזי התורה, ובגלל הקירבה לשכנים הגוים, הושפעו בני גד ובני ראובן יותר מעובדי עבודה זרה, ולכן גלו לפני שאר השבטים. חשבון רוחני בהול, בלי ישוב דעת אמיתי, הביא בהמשך הזמן לתוצאות חמורות.

ישיבת ארץ ישראל - אמצעי ולא מטרה

אנו צריכים ללמוד מזה לימינו. לשקול תמיד בשקל הקודש, מה עדיף ממה. כשאנו דנים על ארץ ישראל - ארץ ישראל היא ודאי חשובה וקדושה. התורה מקדישה את ארץ הקודש, ומצות כיבוש ארץ ישראל היא מהדברים הכי קדושים שיש, אבל צריך לדעת שארץ ישראל היא לא מטרה בפני עצמה. המשורר אומר, "וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גֹּוִים וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירְשׁוּ, בְּעֵבֹר יִשְׁמְרוּ חֻקֵּי וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ" (תהלים קה, מד-מה). ארץ ישראל היא אמצעי ל"יִשְׁמְרוּ חֻקֵּי וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ". היא לא המטרה הסופית. היא חשובה ויקרה, ואינני מזלזל ח"ו בקדושתה של ארץ ישראל, ודאי

שהנביא אומר: "היכל ה', היכל ה', היכל ה' הַמְּקָה" (ירמיה ז, ד). מחשיבים את המקדש כמטרה לעצמה. עושים ככל העולה על רוחם, ובוטחים על היכל ה' שיגן עליהם שלא יענשו. אם כך - ה' לוקח מאתנו את בית המקדש. כי בלי עבודת ה' אין לו ערך. הקב"ה לא לקח מאיתנו את התורה, כי את התורה אף אחד לא סילף. את השבת לא לקח מאיתנו, כי השבת בסדר. שומרי שבת הם בסדר. אבל את א"י ואת בית המקדש ה' לקח מאיתנו, מפני שסילפו את המטרה שלהם. הפכו את האמצעי למטרה, וזה לא יצלח. צריך לחזור בתשובה, שנראה תמיד את המטרה, שכל עם ישראל ילמדו תורה וישמרו שבת ושאר מצוות, ואז נזכה כולנו לשבת בארץ ישראל בשלום בלי פיגועים וכלי כל מיני צרות אחרות, ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

חדשות ופיגועים חדשים, לא יותר מזה. צריך שהעיקר יהיה עבודת ה', שמירת השבת ושאר המצוות של הקב"ה. א"י חשובה מאד, היא דבר קדוש ונשגב, אבל רק כל זמן שהיא משרתת מטרה קדושה, משרתת את רצון ה', משמשת כמקום ללימוד תורה, מקום לקיום מצוות, במהרה בימינו כמקום להקריב בו קרבנות לה', אנו מחכים שנזכה כבר להקריב את הקרבנות לה', אבל מי שעושה את ארץ ישראל כמטרה בפני עצמה, מחטיא את המטרה. זה חמור מאד, וזה לא יצלח. זה מסכן את כל קיומנו כאן בארץ, אם מגיירים אנשים שהם לא גרים, ומצביעים בעד אנשים שלא ראויים שינהיגו אותנו. במקום להיות ארץ ה', א"י נהיית ארץ של דברים אחרים.

הקב"ה כבר הגלה אותנו פעמים מהארץ מפני שלא ידענו להשתמש בה בצורה נכונה, לצורך עבודת ה'. ה' נתן לנו את הארץ בתנאי שנשמור תורה ומצוות, ומפני חטאינו גלינו פעמים מהארץ הזאת, נחרב בית חיינו, הקרבנות בטלו, מלכות בית דוד פסקה, כל הדברים האלה בטלו מפני שלא עשו את א"י מקום לעבודת ה' כמו שצריך, אלא עשו ממנה מטרה לעצמה. כשישראל חטאו, נלקח מהם ביהמ"ק מפני שעשו ממנו מטרה לעצמה, כמו

1. אולי זה גם הטעם לשינוי הלשון בגמ', "שמע שטבע תינוק בים, ופרש מצודה [בשבת]... להעלות דגים, והעלה דגים ותינוק - רבא אמר חייב, ורבה אמר פטור... ואיכא דאמרי... לא שמע שטבע תינוק בים, ופרש מצודה... להעלות דגים, והעלה תינוק ודגים - רבה אמר פטור, ורבא אמר חייב" (מנחות סד, א). מדוע בפעם הראשונה נאמר "והעלה דגים ותינוק", ובפעם השנייה "תינוק ודגים"? - אולי מפני שבפעם הראשונה מדובר במי ש"שמע שטבע תינוק בים", ואעפ"כ פרש מצודה רק כדי להעלות דגים! מהתינוק לא אכפת לו! א"כ, גם אם עלה במצודתו גם התינוק, הרי סדר החשיבות אצלו הוא - דגים ותינוק. לעומת זאת, במקרה השני שבגמ', מדובר במי ש"לא שמע שטבע תינוק בים" [כך הגירסא לפי השטמ"ק שם, וב"צאן קדשים" כתב שכן נראה שגרסו גם הרמב"ם והמגיד משנה, ודלא כרש"י]. אדם זה, גם אם פרש את מצודתו רק כדי להעלות דגים, יש להניח, שלאחר שגילה שמצודתו העלתה גם תינוק, הסדר אצלו מעתה הוא - תינוק ודגים.

2. וכמו שעשה יעקב אבינו, שמסופר עליו: "וַיַּעֲקֹב נָסַע סֹפְתָהּ, וַיִּזְגַן לֹא בַיִת, וַיִּלְמְקְנְהוּ עֶשֶׂה סֹפְתָה" (בראשית לג, יז). הרי שהדבר הראשון שעשה יעקב אבינו בהגיעו לסוכות היה - "וַיִּזְגַן לֹא בַיִת", וכפי שחרגם יונתן - "וַיִּזְגַן לִיָּה בִּי מִדְרָשָׁא". כלומר, דאג תחילה לענייני הרוחניים, עברו ועבור בני ביתו, ורק אחר"כ - "וַיִּלְמְקְנְהוּ עֶשֶׂה סֹפְתָה".

[ובאמת, מפסוק זה למד הטור (או"ח סי' תי"ז) שחג הסוכות הוא כנגד יעקב אבינו. וכבר שאלו על כך, איך ניתן ללמוד כן, והרי מצות סוכה היא שהאדם ישב בה, ואילו הסוכות שבנה יעקב אבינו היו עבור צאנו, ובעוד הוא עצמו ישב בבית, כמבואר בפסוק - "וַיִּזְגַן לֹא בַיִת" - ולא דמי כלל לסוכות דידן. ותירצו, דכשם ש"וַיִּזְגַן לֹא בַיִת" לא מיירי בצרכי גופו של יעקב, אלא בענייני הרוחניים, וכנ"ל, כך גם המשך הפסוק, "וַיִּלְמְקְנְהוּ עֶשֶׂה סֹפְתָה", לא מיירי בצרכיו הגשמיים או בצרכי בהמותיו, אלא גם שם הכונה היא לענין רוחני, שעשה כל קניינו לענין עראי, כמו סוכה. כי העיקר בעולם הזה הוא רק התורה הקדושה - "ובנא ליה בי מדרשא" - וכל השאר הוא רק עראי והבל. וזהו באמת ענין חג הסוכות, "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי", לא רק בגוף, אלא גם בתודעה, ולהשיב אל הלב, שכל עניני עוה"ו - אכילה ושינה ודירה - הם עניני עראי. ולכן ילפי מפסוק זה, שחג הסוכות הוא כנגד יעקב אבינו, שהרי בפסוק זה מבואר כל ענין חג הסוכות].

3. ועי' אגרות חזו"א (ח"ג אגרת ס"ג) שכתב, שהחובה לגור במקום תורה, גדולה עוד יותר מהחובה לגור בא"י. ועי' "העמק דבר" (דברים ג, טז) שבאר, מה עשה משה רבינו כדי לתקן במעט בעיה זו עבור בני גד ובני ראובן.